

ЗАПИСКИ
ВОСТОЧНАГО ОТДѢЛЕНІЯ
ИМПЕРАТОРСКАГО
РУССКАГО АРХЕОЛОГИЧЕСКАГО ОБЩЕСТВА

ИЗДАВАЕМЫЯ ПОДЪ РЕДАКЦІЮ УПРАВЛЯЮЩАГО ОТДѢЛЕНІЕМЪ

Барона **В. Р. Розена.**

ТОМЪ ТРИНАДЦАТЫЙ.

1900.

(СЪ ПРИЛОЖЕНІЕМЪ ТРЕХЪ ТАБЛИЦЪ И ОДНОГО ПОРТРЕТА).

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІА ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

Вас. Остр., 9 лпн., № 12.

1901.

Къ исторіи старца Абу-Са'ида Мейхенейскаго.

I.

„Разсужденія о чернооной“

رسالات حورائیه

У пзвѣстнаго старца Абу-Са'ида Мейхенейскаго былъ чтець Абу-Салихъ. Однажды онъ настолько занемогъ, что долженъ былъ слечь. Старець позвалъ наставника своихъ дѣтей, Абу-Бекра, и сказалъ ему: «Принеси чернила, перо и кусокъ бумаги: я продиктую для Абу-Салиха амулетъ, а ты напишешь». Тотъ принесъ бумагу, чернила и перо. Старець сказалъ: «Пиши —

حورا بنظارة نكارم صفت زد
رضوان بتعجب كى خود بر كى زد
بك خال سیه بران رخاں مطرف زد
ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد

Абу-Бекръ написалъ этотъ амулетъ, его отнесли Абу-Салиху, привязали на него и тотчасъ же онъ почувствовалъ исцѣленіе и сталъ выходить¹⁾).

Такъ рассказываетъ биографъ старца, Мухаммед-ибн-ал-Мунавваръ, въ своемъ трудѣ *ابى سعيد فى مقامات الشيخ* стр. ۳۴۰ моего изданія.

1) И теперь за четверостишіями Абу-Са'ида признается сила благая и чудодѣйственная: ихъ читаютъ установленное число разъ, съ соблюденіемъ разныхъ правилъ, для облегченія грѣховъ, появленія дождя, предохраненія отъ укушенія змѣи и скорпіона, отвращенія голода, свиданія съ возлюбленной, выполненія задуманнаго и т. д. См. изданіе этихъ четверостишіи въ *انوار التحقیق* Тер. 1291 г. Г., *اوصاف الاشراف* Тер. 1803 г. Г. и въ сборникъ четверостишіи Хайяма и др. Тер. 1808 г. Г.

Приведенное четверостишие, начинающееся словомъ *حورا* «черноокая», породило литературу «разсуждений о черноокой» — *رسالات حورائیه*.

Одно изъ такихъ разсуждений-толкований, принадлежащее перу Ходжа-Ахрара, издано мною въ приложеніи къ *اسرار التوحید* стр. ۴۸۹—۴۹۳; ср. стр. 12, 13 предисловія.

Изъ вступительныхъ словъ Ходжа-Ахрара можно было заключить, что не его перваго вдохновило четверостишие, сказанное старцемъ Абу-Са'идомъ: и до него уже задумывались надъ смысломъ «черноокой» умные и свѣдущіе мужи и написали свои размышленія.

Кто были эти мужи и каковы были ихъ писанія, оставалось неизвѣстнымъ. На три такихъ разсужденія, о которыхъ именно и могъ быть освѣдомленъ Ходжа-Ахраръ, я натолкнулся лѣтомъ 1899 года въ Тегеранѣ. Посѣщая бібліотеку Его Величества Музаффар-ал-динъ-Шаха¹⁾ и просматривая въ ней разнаго рода рукописи, я нашелъ три печатаемыя ниже *رساله حورائیه* въ сборникѣ прозаическихъ сочиненій Шахъ-Ниметаллахи-Кирмани, основателя одного изъ дервишескихъ орденовъ Персіи и Индіи.

Сборникъ этотъ, озаглавленный на корешкѣ не совсѣмъ основательно *کتابت شاه نعمت الله*, писанный въ ۱۲?? году Гяджры, заключаетъ въ себѣ только слѣдующія 81 «разсужденіе»²⁾:

۱ رساله در بیان حقیقت محمدیه ۲ — جامع اللطایف * ۳ — حورائیه ۴ — حورائیه
 ۵ — حورائیه³⁾ ۶ — توحید ۷ — امانات ۸ — نکات ۹ — حقیقت محمدیه ۱۰ — مقدمه
 ۱۱ — فصوصه ۱۲ — безъ названія ۱۳ — безъ названія ۱۴ — معرفت کبیر
 ۱۵ — معرفت صغیر ۱۶ — صوم و تلاوت قرآن و حج و جهاد و غیره ۱۷ — نصیحت
 ۱۸ — جاروبیه ۱۹ — ارشاد الطالبین ۲۰ — فقر ۲۱ — در بیان کمال بلوغ و بلوغ کمال
 ۲۲ — شرح سوال کمیل ۲۳ — در بیان قصا ۲۴ — فصوصه ۲۵ — فصوصه ۲۶ — در بیان

1) Не могу не выразить чувства глубочайшей признательности Россійскому Посланнику при Тегеранскомъ дворѣ, К. М. Аргиропуло, содѣйствию котораго я обязанъ разрѣшеніемъ проникнуть въ Шахское книгохранилище.

2) По свѣдѣніямъ Рье, Персидскій Каталогъ, стр. 635, Ниметаллахъ написалъ свыше 500 трактатовъ по суфизму; Риза-Кули-Ханъ насчитываетъ ихъ свыше 300: *مجموع الفصحا* II, 44 и *ریاض العارفین*, 146. Большинство «разсуждений» Ниметаллаха не издано; мнѣ извѣстно только бомбейское изданіе 1312 года Г. *کتاب اصطلاحات الصوفیه از قبله ارباب*. *حقایق شاه نعمت الله ولی*, которое соотвѣтствуетъ приводимому въ нашемъ перечнѣ подъ № 52 *رساله اصطلاحات*. Стихотворенія Шахъ-Ниметаллаха изданы въ Тегеранѣ въ 1276 году Г. въ видѣ «дивана» и нѣкоторые отрывки въ *معارف العوارف* тегеранскаго изданія 1283 года Г.

3) Въ рукописи разсужденія эти занимаютъ листы 17^a—23^b.

خَلَّتْ خَلِيلَ اللَّهِ ۲۷ — در بیان وجود و انواع آن ۲۸ — در بیان ازل و آخر و ظواهر و باطن ۲۹ — در معنی قرآن ۳۰ — در شکر و حمد ۳۱ — در بیان الله نور السموات و الارض ۳۲ — احادیث ۳۳ — ذوق ۳۴ — در ظهور حق در کلام خلق ۳۵ — در اقسام جنت ۳۴ — безъ названія ۳۷ — در حروف بیست و هشت گانه ۳۸ — عین ۳۹ — لغات ۴۰ — نوریه ۴۱ — در نقل قول محی الدین فی فصوص الحکم ۴۲ — الشریفة المشہودیة ۴۳ — اتحاد عالم و حروف و منازل ۴۴ — اذکار و بیان اعیان حروف ۴۵ — نور و حجاب ۴۶ — جبر و تقویض ۴۷ — در محبت ۴۸ — در بیان مرتبه ۴۹ — سوال و جواب ۵۰ — در بیان قصص ۵۱ — در بیان حج و صوم ۵۲ — اصطلاحات ۵۳ — تحقیق ۵۴ — تحقیق ۵۵ — دایره ۵۶ — در بیان انسان در تقدم و تاخر ۵۷ — مہدیہ ۵۸ — خلوت ۵۹ — در نفس امارہ ۶۰ — غیبت ۶۱ — رموز ۶۲ — اصول ۶۳ — در حروف و کلمات ۶۴ — وجود ۶۵ — در نصیحت عالم ۶۶ — مجمع الاسرار ۶۷ — ادب ۶۸ — حسنیہ و نکات ۶۹ — در بیان نفس ۷۰ — در بیان حواس ۷۱ — در موجود و معدوم ۷۲ — برانخ ۷۳ — مجموع اللطایف ۷۴ — در فرق الہام و وحی ۷۵ — وجود ۷۶ — الہامات ۷۷ — حروف ۷۸ — انعامات ۷۹ — حدیث ۸۰ — حروف نقطہ ۸۱ — روحیہ^۱

Извѣстные годы подвижничества Ниметаллаха протекли въ Самаркандѣ, — уже одно это дѣлаетъ весьма вѣроятною догадку нашу о знакомствѣ съ его *رسالات حورائیه* Ходжа-Ахрара.

Интересъ двухъ столь видныхъ представителей суфизма Персіи и Средней Азіи къ произведеніямъ Абу-Са'ида намбѣгаетъ тѣ границы, въ которыхъ были живы рѣчи мейхенейскаго старца черезъ четыре съ лишкомъ вѣка послѣ его кончины.

1) Въ Британскомъ Музеѣ имѣется сборникъ прозаическихъ разсужденій Ниметаллаха и нѣкоторые изъ нихъ, судя по описанію Рье, 831, тождественны съ разсужденіями сборника Шахской библіотеки. Перечень, довольно подробный, *رسالات*, принадлежащихъ перу Ниметаллаха, имѣется также въ неизданномъ трудѣ Риза-Кули-Хана *اصول الغصول فی حصول الوصول* въ желательности скорѣйшаго обнародованія котораго я имѣлъ случай заявить на страницахъ «Записокъ», IV, 458. Единственный экземпляръ этого труда находится въ рукахъ Мухбир-ал-салтанъ, внука автора. Владѣлецъ любезно предоставилъ цѣнную рукопись въ мое пользованіе въ Тегеранѣ лѣтомъ 1899 г. Ознакомившись съ этимъ трудомъ, я могу заявить о его громадномъ значеніи для исторіи новѣйшаго дerviшизма въ Персіи и сугубо выразить пожеланіе видѣть трудъ изданнымъ и всѣмъ доступнымъ.

رسالة حورانية^۱

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه محمد وآله اجمعين رباعين رباعين

حوران^۱ بنظارة نكارم صنف زد * رضوان ز نعب كف خود بر كف زد
آن خال سبه بدان رخان مطرف زد * ابدال زيم چنك در مصحف زد

المعنى حوران^۱ عبارتست از ارواح که مستعدّ شهود جمال حضرت جلال حقّند و جمال عبارتست از تجلّی ذات حقّ بر ذات حقّ یعنی هنوز رقم هستی از صفحه صحیفه کائنات معدوم بود و اسم جود از موجودات مستغنی که سلطان سرادق کان الله و لم یکن معه شیء فقال المحققون الآن كما كان و هنوز خلوت خانه کنت کنزاً مخفياً فاحببت ان اعرّف فخلقت الخلق لاعرف خواست که جمیع کمالات بر نظر خود جلوه دهد خود را بخود بدید هر چه این زمان در کائنات مفضلاً موجود است در آن تجلّی مجملّاً مندرج بود پس جمیع اعیان ممکنات را که این زمان از حیثیت عین شهود آن حضرت بود متصوّف بیند و وجود میخوانند و دیده شده را شهود میخوانند و ادراک شهود را علم میخوانند و آن ظاهر شدن خلق را از خود بر جمال خود جمال میگویند اما آن علوّ جمال است و جمال را نیز دنو مرتبه هست و الله نور السموات و الارض مثل نوره کمشکوه فیها مصباح^۲ پس برین تقدیر علوّ جمال از مشاهده جمیع انبیا محبوبست چنانچه حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم فرمود در جواب ابو ذر غفاری رضی الله عنه نور لا رایت كما قال الله تعالی لا ندرکه الابصار و هو یدرک الابصار^۳ اما دنو جمال را که ظهور حقّ است از کلّ اشیا بتابع محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم و کثرت تجرید و دوام تغرید اهل توحید را مشاهده می افتد چنانچه حضرت رسول صلی الله علیه و سلم فرمود رایت ربّی فی صورت شایب و لباسه خضرا پس حوران^۱ این جمیع ارواح را گویند که بتابع رسول بجمال غفور مشرف شدند اللهم ارزقنی و اصحابه المصراع رضوان ز نعب

1) Такъ въ рукописи; слѣдуетъ читать «حورا»; въ противномъ случаѣ разсужденіе не могло бы называться «حورانیة».

2) Сура 24, стихъ 35.

3) Сура 6, стихъ 103.

کف خود بر کف زد المعنی رضوان عبارتست از عقلی که مؤیدند بروج القدس و عقل بر دو قسم است عقلیست که لسان عرفا و علما بدان ناطق است و آن جوهریست روشن که حضرت خداوند او را در دماغ آفریده است و کردانیده است نور او را در دل که بنور او دل ادراک غیوب میکند و غیوب بر شش نوعست اول غیب النفس است دوم غیب القلب است سوم غیب الروح است چهارم غیب السرائر است پنجم غیب الخفی است ششم غیب الغیوب از ادراک جمیع خلایق مستور است اما سائر غیوب کاملان محقق و بالغان مدققرا از راه بصیرت مکشوف میگردد و بصیرت قوتیست در دل چنانکه حس بصر مدرك صور اشیاست بصیرت مدرك بواطن اشیاست و بصیرت حاصل میشود بتنویرات جوهری که در دماغ گفته شد که آن عقلست اما عقلی که لسان حکما بدان ناطق است آن علم نفس است بذات خود یعنی مدرك اشیاست اما از ادراک ذات خود مقصر است هر گاه که بعنایت حضرت احد و بمتابعت شریعت محمد صلی الله علیه و سلم و بدوام اطاعت و کثرت ریاضت عالم ذات خود گردد آن ساعت حکما او را عقل میخوانند و آنکه حضرت خدای جل جلاله فرمود یا ایها النفس المطمئنة¹⁾ خطاب باین نفس است پس رضوان عبارت از این عقول که گفته شد مصرع آن خال سیه بدان رخاں مطرف زد المعنی خال سیاه عبارتست از هستی سالک که در جمع بعد از تفرقه حاصل میشود یعنی چون سالک از مخلوطات نفسی و مطلوبات حقیقی انقطاع میکند ابتدا از کثرت کائنات بامید وحدت ذات دیده بر میدوزد و مداد سواد الوجه در دیده میکشد کمال حقیقی دیده او را به پرتو انوار خود مکمل میگرداند و در نظر او جز یکی نور غی آید لاجرم خود را و جمیع اشیا را يك نور بیند ترجان حال او و همه میشود بیت

ای از نو جهان و جان منور * در چشم همه نوئی مصور
در معرض آفتاب رویست * آفاق جو ذره محقر

لا جرم خود را و جمیع اشیا را يك نور بیند تصور میکند که منور و منور مقصود است و عابد و معبود منتفی و عظمت وحدت بر دل او غلبه میکند تصور میکند که غیر او شیء دیگر نیست لای هستی و دعوی خودپرستی آغاز میکند خال سیه عبارت از آن هستی است مصراع ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد المعنی ابدال ذات سالک را کویند و مصحف شریعت محمدی را کویند صلی الله علیه و سلم یعنی چون سالک از خود بر خاسته و با عدم در ساخته او را هستی وحدت دامن گیر شود چنانکه در بیت اول گفته شد که

1) سورة 89، стихъ 27.

خود را می دبد و غیر خودش در نظر نمی آمد چون از شراب بغمارش آرند و از آن خواب بیدارش کنند مستیهای (۱) ماضی و خودپرستیهای مجازی سد راه خود بیند دست در دامن شریعت محمدی زند علیه السلام و بمقام خدمت مشغول گردد و الله اعلم بالصواب تَبَّتْ

رسالة حورائیه ایضاً

بسم الله الرحمن الرحيم

اهدہ علی انعامہ العظیم و احسانہ الجسیم و اصلی علی رسولہ الکریم الداعی الی دینہ القویم الہادی الی صراط المستقیم محمد صاحب الخلق العظیم و علی آلہ اهل الختية و التسليم اما بعد در تحقیق رباعی که حضرت مقرر سه قربة المحققین شیخ ابو سعید ابو الحیر علیه الرحمة فرموده بمقتضی حال آنچه زبان وقت املا کند در قلم خواهد آمد مفید باشد انشاء الله تعالی و اکابر فرموده اند که اگر بر بسیاری خوانند خدای تعالی صحتی بخشاید یا تخفیفی فرماید و آن رباعی این است رباعی

حورا بنظارة نكارم صـف زد * رضوان ز نجيب كف خود بر كف زد
آن خال سبه بدان رخاں مطرى زد * ابدال ز بيم چنك در مصحفى زد

یعنی حورا که مظاهر رحمت حضرت عزت اند از منظر خلوت سرای جنت در حالت مفارقت روح از جسد نظاره کنان جمال بر کمال لطیفه روحیه اند که مسکنه است در صورت قابلیته انسانیته و ناظر کیفیت آن امانت سبوحیه که مستودعه است در مرآت قابله کامله قلبیه بیت

وقتی عجب است خوش بیا حاضر باش^۲)
حورا بتو ناظرند نو هم^۳ ناظر باش

و تا حجاب مرتفع و نقاب مندرغ نشود حق سبحانه و تعالی بتجلی خاص بر بنده متجلی
نکرده بیت

تا جان ندهی راحت جان نتوان یافت * بسی موت حیات جاودان نتوان یافت

1) В рукописи: مستفیهای.

2) Можетъ быть, такъ слѣдуетъ читать стихъ рукописи چون عجب است چون
حاضر باش, неудовлетворяющей размѣру.

3) По размѣру — лишнее.

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم احدكم لن يرى ربه حتى يموت بيت

نا نمیرد بنده از هستی تمام * او نه بیند حق تعالی و السلام

و حقّ جلّ و علا عند الموت سیلاب معرفت از عین رحمت جاری میکرداند و آتش
منعطفشان فیافی اشتیاق که سوختگان سباسب فرافند به آب وصال حضرت خود فرو
نشانند و چون روح مقدّس بامر اربعی الی ربّک راضیه مرضیه¹⁾ از مظهر مظهر
مفارقت فرماید بحضرت عزّت مراجعت نماید بیت

لشکر ارواح استقبال او از جان کنند
حوریان ببینند اورا نام او جانان کنند
لطف حق اورا بصد تعظیم کبیرد در کنار
بر سریر جاودانی حاکم و سلطان کنند

و در این عبارت اشارتست و در این اشارت بشارتی مصرع بیمار چه ذوق این سخن
در باید بیت

با خوش شود و زندگی از سر کبیرد * با دست زند جامه جان پاره کند

و حقّ سبحانه و تعالی در هیچ امری متردّد نباشد مگر در قبض روح بنده مؤمن که از
موت کراهت کند و حقّ تعالی از کمال محبت هم کراهت دارد که روح بنده مؤمن که
اورا موت خوش نباشد قبض فرماید و بنده را از لقاء حقّ ناکزیر است. کما قال الله
تعالی فی حدیث التردّد ما تردّدت فی شیء انا فاعله کنرددی فی قبض روح عبدی
المؤمن بکرمه الموت فاکرمه مسآنه و لا بدّ له من لقائی و نفرموده و لا بدّ له من الموت
بیت

نا خاطر او غمی نیابد * دلشاد بسوی او شتابد

و از موت کراهت داشتن سبب آن است که محبوب از ادراک لذّت وصالست و عزّت
کمالی که اورا بعد حاصل خواهد شد بیت

کمرکشته شوی به تیغ عشقش خوش باش * کمر میکشدت در کش خود میکشدت
و اگرچه حقّ عزّزانه ارکمال محبت کراهت دارد که روح چنان بنده قبض کند اما
چون وقت آمد از غایت محبت که با بنده دارد حجاب حسنه که نقاب آفتاب رخساره

لطیفهٔ روحیهٔ است بر ندارد و جمال بر کمال کلمهٔ فاصلهٔ جامعه در مکانت زلفی و منظر
اعلی و درجهٔ علیا جلوه دهد بیت

آوازه در افتد که جالش نکرید * ای اهل دلان آن کمالش نکرید
ای حوریا و حسن یارم بنکسر * ای جمع ملک وصالش نکرید

و چون صاحب دلان که ساکن آن خلوت‌سرای جنانند حال چنان بینند و بشارت
وصل الحبيب الى الحبيب شنوند صوفیان رقص کنان نعره‌زنان بر خیزند رباعی

انکشت خوشی مطرب ما بردی زد * حورا ز سر ذوق بگردش صف زد
چون دید جمال یار ما حیران شد * رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد

و سلطنت رویت زهادرا بموت طبیعی بود و عرفارا بمقتضی، موتوا قبل ان تموتوا بموت
ارادتی بیت

کشتهٔ عشقم از انم زنده دل * مردهٔ دردم از انم کشته می

و هر چه در غیب است انمذخ آن در مشهود شهادت موجود است و انسان مرگب
است از مجموع حقائق غیب و شهادت و عقل که مشرف دار الملك چنان اهل دلان
است انمذخ رضوان روضهٔ جنان است بیت

اگر امروز بسا رضوان درین جنت چنان باشی
حقیقت دان که با رضوان تو فردا در جنان باشی

کما نعيشون تموتون و کما تموتون تبعثون و قال عليه السلام الميت يبعث في القبضة التي
قبض فيها و قال عليه السلام بموت المرء على ما عاش عليه و يحشر على ما عليه مات
بیت

من که در پیرهن یوسف خود می میرم * روز محشر بیقین دامن یوسف کسیرم

آمدیم بسر سخن در آن که عقدهٔ توهم و خیال که پردهٔ دیدهٔ رم‌دیدهٔ عقلست بر دارند
و جمال ما لا عین رات و لا اذن سمعت و لا خطر علی قلب بشر با وی نمابند حیران
شود و از غایت حیرانی بیت

شهر وجود و عدم هر دو بهم برزنند * ملک حدوث و قدم هر دو بهم برزند
نخچه‌صفت از هوا چساک زند پیرهن * مجلس شادی و غم هر دو بهم برزند

یعنی چون انوار تجلیات متشعشع گردید اشعه آن نور در حالت ظهور بر در و دیوار وجود منعکس شد ظلمت خلیفت در نور حقیقت فانی کشت کثرت در وحدت متلاشی شد بیت

رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد * آن خال سیه بدان رخان مطرف زد

یعنی جام شکست و می ریخت و بحر ازل با بحر ابد بر آمیخت شهبوار اجل کرد فنا از میدان وجود بر انگیخت و حریف رند در دامن ساقی سرمست در آویخت ملک و ملکوت بهم بر زد و عقل دست نصراف از مملکت صور معنی کوتاه کرد بیت

آمد اجل و دامن مارا بکسرت * بیگانه گذاشت آشنارا بکسرت
آن خال سیه که هست صیاد اجل * در دام فنا مرغ بقارا بکسرت

رباعی^{۱)} ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد مصراع^{۲)} یعنی خلقی که او بدل بود

* اورا بکسرت وجود او بر کف زد

چون دید که میرود سلیمان از ملک * دستی به بدل بدامن آصف زد

و مصحف عبارتنست از کتابی که کلام آن کتاب دالست بر کلامی که قائم بذات الله تعالی است و انسان نیز مجموعه ایست از مجموع حقائق عالم و اول دلیلست بر وجود واجب الوجود و قرآن سه وجود دارد یکی عبارتی و دیگر کتابی و یکی عینی و انسان من حیث الجسم وجهی با عناصر دارد و من حیث الروح وجهی با عالم ارواح و من حیث الوجود وجهی با وجه واجب الوجود و مریوست که در آخر الزمان قرآن بر آسان برند مصراع^{۲)} روحش برود تنی بماند بی جان * مانند انسان که تا حی است انسانست بالحقیت اما چون متوفی شود انسانش خوانند بجماز بیت

انسان حقیقی بر باران آنست * این صورت آن کسی است کو انسان است
انسان بمثل چسو مصحف قرآن است * تن همچو حروف و معنی آن چسان است

و سالکی که با ما رفیق است اورا سه فنا و سه بقا در طریق است فنا اول از صفات ذمیه و بقا باخلاق حمیده بیت

از بهر خدا هر که خودی بگذارد * نیکی یابد اگر بدی بگذارد

1) Въ рук. مصراع.

2) Въ рук. بیت.

و چون از افعال قبیحه اجتناب نمایند و باعمال صحیحۀ شرعیۀ حسنه امثال فرماید حجاب
ظلماتیّه بکشایند و نقاب نورانیّه بر بندند و سیئاتش بحسنات تبدیل نمایند لفظه تعالی
بَدَّلَ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ¹⁾ بیت

بگ بوسه سلیمان بلب اصف زد در قوت وفات
حورا بنظارۀ نکارم صف زد یعنی حسنات

و فناء دوم از اوصای خلیقه بود و بقا بصفات حقیقیۀ الهیۀ بیت

فنائی ز خود و بدوست بساقی باشد * خود جام و می و حریف و ساقی باشد

اگر باطلی که هست و نیست می نماید حقّ بر وی تجلّی فرماید برزخ از میانه بر افتد
بحرین با هم بر آمیزد عاشق بدامن معشوق در آویزد بدلی بی بدلرا²⁾ بدل نابد
بیت

داد نعمت بخلق ابدالی * نعمت الله گرفته است به بدل

قال الله تعالى و من قتلہ علیٰ دینہ بیت

جان بسدادم وصل جانان یافتم * مردم از خود زندگی زان یافتم
عقل حیران شد که در ظلمت جو خضر * نساکهای آب حیوان یافتم

قال الله تعالى من طلبنی وجدنی الحدیث بیت

چون بحر محیط بر کف مسا کف زد از عین صفات
رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد زان آب حیات

و گفته اند حجب الذات بالصفات و حجب الصفات بالافعال چون سالک خواهد که از
مرتبۀ صفات ترقّی فرماید بیند که سبحات وجه قدیم رقم عدم بر جریدۀ وجود محو ثبات
میکشد و ذات از صفات مستغنی می یابد با وجود او دیگریرا وجود نمی ماند بیت

ایمن لشکر پادشاه عالم صف زد بیرون جهات
آن خال سیه بدان رخاں مطرف زد از هیئت ذات

1) Сура 25, стихъ 70.

2) Рук. добавляетъ چه.

ابدال خوش حال که بی دل را به بدل یافته از بیم فنا ذات در ذات بیت

تواند که دم ز ذات زند * چنک در دامن صفات زند

بیت در حال شریف خیمه اشرف زد از بهر نبات

ابدال ز بیم چنک در مصحف زد یعنی بصفات

و الحمد لله رب العالمین نمت بالخیر

رساله حوراییه ایضاً

بسم الله الرحمن الرحيم و به تفتی

حد بی غایت و ثناء بی نهایت حضرت کبریا واجب الوجود را جناب قدس هویت¹⁾ جلالش از ادراک افهام مقدس است و کنه صمدیت ذاتش از احاطه اوهام منزّه تبارک سبحانه و تقدس ذاته و صلوانه علی سید الانبیاء محمد و عترته الطاهرین و اصحابه الاکرمین اما بعد باشارت الرفیق ثم الطریق برفاقت روح الامین در شب معراج سلطان ناچاران ممالک رسالت باهر حضرت عزت از سریر جهان صورت بعالم معنی عربت نمود و مقتضی حب الوطن من الايمان از غربت بوطن مراجعت فرمود و مخدرات خلوت عصمت و ابکار سراپرده جنت بجهت رویت جمال و تحصیل کمال چون دلبران عیار ملتبس بلباس انوار و متحلی بتحلی اسرار بنظاره جمال بی مثال سید مختار آمدند و خود را بنظر آن صاحب بصیرت جلوه دادند مصرع حورا بنظاره نگارم صف زد اما چون بصر او صلی الله علیه و سلم بصرمه معرفت مکمل بود و بنور کنت بصره الذی بیصر به منور بحور العین و بتخلد برین نظر فرمود و از حسیض بشریت و از لوع روحانیت ترقی کرده بود و از حجب ظلماتیه و نورانیه در گذشته بود و از جهنم و جنت که قایم بلطف و قهر حق اند عبور کرده و متوجه جمال و جلال او شد و کفت اللهم انی اعوذ برضاک من سخطک و بمعافاتک عن عقوبتک بیت

آن همت عالی پییر چه بدید * رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد

و مقتضای آن الله بحب الهمم العالیه پناه از صفات بذات احدیت متعالیه گرفت و کفت اعوذ بك منك در آن حال خال سیه الفقر سواد الوجه فی الدارین بر رخساره

1) هرچیت.

صورت و معنی نهاد مصرع آن خال سیه بدان رخاں مطرف زد و چون ابدال خوش حال که عاقبت کامل و عالمیست فاضل کاه بصورت دجیة کابی بر آید و کاه در کسوت بشرًا سوئبًا¹⁾ نماید و از مقام اسبا و صفات عروج نمی تواند فرمود و ما منّا الا وله مقام معلوم²⁾ لو دونت لقلب لاخرت بیت

احد ادر بکشاید آن پز جلیل * تا ابد حیران بماند جبرئیل

جبرئیل علیه السلام چون مشاهده فرمود که آن صاحب کمال رقم عدم بر جریده وجود سوی الله کشیده از خوی فنا و رجاء بقا چنانکه در دامن مصطفی صلی الله علیه و سلم زد و گفت قف یا محمد فان ربک بصری مصرع ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد الحمد لله اولًا و آخرًا و ظاهرًا و باطنًا رباعی

حورا بنسطارة نکلام صف زد * رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد
 آن خال سیه بدان رخاں مطرف زد * ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد
 نظم چون رسول خدا بحکم خدا * عزم فرمود تا بدار بقا
 حوریان صف زدند در گردش * کرد او بود کرد بر گردش
 علمش آمد که یار غار تو ام * عمل آمد که دوستدار تو ام
 اعتقاد آمد و جمالی خوش * حال آمد چه حال جمالی خوش
 جلوه کرده مقام او اورا * ره نموده کلام او اورا
 روح پیغمبران باستقبال * آمدند از برای عز و کمال
 رحمت حق نزول فرموده * عز امت قبول فرموده
 اول صبح عاقبت محمود * بسلامت عزیمتی فرمود
 جان پاکش ز تن عزیمت کرد * حس و عقلش روان هزیمت کرد
 رفت رضوان ز روضه کف بر کف * زده خال سیه بدان مطرف
 جنت آراسته که شاه آمد * مظهر حضرت اله آمد
 جمع یاران که آنچنان دیدند * غم دین داشتند و نرسیدند
 که مبادا که دین ظل یابد * دشمنی از میانسه بشتابد
 رفتن او مثل بخواب زدند * چنگ در سنت و کتاب زدند
 نیک در یاب این سخن بنام * تا نو یابی مراد خود و السلام
 تبت بالحیر

1) Сура 19, стихъ 17.

2) Сура 37, стихъ 164.